

III. ĐỊNH HƯỚNG PHÂN TÍCH VĂN BẢN

1. Dàn ý

1.1. Nêu vấn đề:

- Giới thiệu chủ đề: Thể loại truyện cổ tích
- Giới thiệu về truyện cổ tích Thạch Sanh (kiểu nhân vật, chủ đề, ý nghĩa)

1.2. Giải quyết vấn đề

a. Nhân vật Thạch Sanh

a.1. Xuất thân

- Chàng trai nhà nghèo, sống trong một túp lều cũ dưới gốc đa, cả gia tài chỉ có một lưỡi búa

- Sống lẻ loi một mình (cô đơn không người thân thích)

⇒ Kể về gia cảnh của Thạch Sanh ngắn gọn, nhân dân ta nhằm:

+ làm tăng sức hấp dẫn của truyện.

+ Thể hiện sự quan tâm, ước mơ đổi đời cho những số phận mồ côi, nghèo khổ trong cuộc sống.

a.2. Những thử thách và chiến công của Thạch Sanh

- Bị mẹ con Lí Thông lừa đi canh miếu thờ, thế mạng. Thạch Sanh diệt chằn tinh, được bộ cung tên bằng vàng

- Xuống hang diệt đại bàng, cứu công chúa, bị Lí Thông lấp cửa hang. Diệt đại bàng, cứu công chúa, cứu con vua Thủy Tề, được tặng đàn thần.

- Bị hồn chằn tinh, đại bàng báo thù, Thạch Sanh bị bắt vào ngục. Thạch Sanh minh oan, lấy công chúa

- 18 nước chư hầu kéo quân sang đánh. Chiến thắng 18 nước chư hầu, lên ngôi vua.

⇒ Thử thách ngày một tăng, mức độ ngày càng nguy hiểm, chiến công ngày rực rỡ về vang.

* Phẩm chất của Thạch Sanh :

Chấp nhận thử thách, không sợ nguy hiểm, chẳng màng gian khổ, bình tĩnh..

- Sự thật thà chất phác

- Sự dũng cảm và tài năng

- Nhân hậu, cao thượng, yêu hoà bình.

a.3. Các yếu tố hoang đường kì ảo

*Con vật kì ảo:

- **Chằn tinh:** Một yêu quái khổng lồ, thường ăn thịt người, có sức mạnh ghê gớm,

lại biết tàng hình, lăm phép lạ, người đòi khiếp sợ, vua quan chịu bó tay.

- **Đại bàng:** : Ở hang sâu bí mật, có mỏ sắc, vuốt nhọn, có sức mạnh ghê gớm, quắp công chúa đi trước mặt bá quan văn võ và các anh tài trong thiên hạ.

=> Đại diện cho cái ác, gieo rắc nỗi kinh hoàng và gây tai họa cho người dân. Con vật này là thử thách để Thạch Sanh thể hiện phẩm chất của người dũng sĩ.

* **Đồ vật kì ảo:**

- **Chiếc đàn kì ảo:** :

+ Là nhạc cụ, cũng là vũ khí: Tiếng đàn làm cho quân 18 nước chư hầu phải cuốn giáp xin hàng

+ Ý nghĩa: là vũ khí đặc biệt để cảm hóa kẻ thù. Tiếng đàn là đại diện cho cái thiện và tinh thần yêu chuộng hoà bình của nhân dân ta.

- **Nồi cơm kì ảo:**

+ Quân sĩ 18 nước ăn mãi, ăn mãi nhưng nồi cơm bé xíu cứ hết lại đây.

+ Ý nghĩa: mang đặc điểm kì lạ; biểu tượng cho lòng nhân ái, nhân đạo, không súng đao vẫn đánh đuổi được quân thù, lòng yêu chuộng hòa bình

=> Góp phần tô đậm vẻ đẹp kì diệu của truyện, góp sức cho chiến công của chàng dũng sĩ Thạch Sanh.

b. Nhân vật Lý Thông

- Kết nghĩa anh em anh em với Thạch Sanh là để mưu lợi.

- Lừa Thạch Sanh đi nộp mạng thay cho mình.

- Cướp công cứu công chúa và hãm hại Thạch Sanh

Bản chất của con người Lý Thông: là kẻ lừa lọc, kẻ phản phúc, nham hiểm, xảo quyệt, bất nhân, bất nghĩa...

Hai tuyến nhân vật hoàn toàn trái ngược nhau, phản ánh cuộc đấu tranh giữa cái thiện với cái ác.

Thạch Sanh là nhân vật chính diện, Lý Thông là nhân vật phản diện. Sự đối lập giữa hai nhân vật này chính là sự đối lập giữa thật thà và xảo quyệt, thiện và ác, vị tha và ích kỉ

c. Kết thúc truyện

- Thạch Sanh được cưới công chúa, lên ngôi vua.

→ Phần thưởng xứng đáng và lớn lao với những khó khăn thử thách mà nhân vật đã phải trải qua. Từ đó ca ngợi những phẩm chất, tài năng của chàng.

- Mẹ con Lý Thông bị sét đánh chết. → Đó là sự trừng phạt tương xứng với tội ác và thủ đoạn ghê tởm của mẹ con Lý Thông đã gây ra.

→ Ý nghĩa kết thúc truyện: Đây là kết thúc có hậu: thể hiện công lí xã hội và ước mơ của nhân dân về lẽ công bằng “ ở hiền gặp lành, ác giả ác báo”; về một sự đổi đời. Nhân vật lí tưởng là Thạch Sanh được hưởng cuộc sống giàu sang, sung sướng, hạnh phúc.

1.3 Đánh giá khái quát

a. Nghệ thuật:

- Kết cấu cốt truyện mạch lạc, sắp xếp các tình tiết khéo léo, tạo sức hấp dẫn.
- Xây dựng hình tượng hai nhân vật đối lập, tương phản.
- Chi tiết tưởng tượng kì ảo, hoang đường, giàu ý nghĩa.

b. Nội dung, ý nghĩa :

- Nội dung: Thạch Sanh là truyện cổ tích về người anh hùng diệt trăn tinh, đại bàng cứu người...
- Ý nghĩa: Truyện thể hiện ước mơ, niềm tin của nhân dân ta về công lí xã hội, về sự chiến thắng của những con người chính nghĩa lương thiện .

III. LUYỆN ĐỀ

1. Bài tập trắc nghiệm:

Câu 1. Câu nào dưới đây **không** nói về hoàn cảnh của Thạch Sanh khi chàng lớn lên?

- A. Mồ côi cả cha lẫn mẹ, sống lủi thui trong một túp lều dựng dưới gốc đa.
- B. Được vợ chồng bá hộ thương tình nhận làm con nuôi.
- C. Cuộc sống rất nghèo khổ, gia tài chỉ có một lưỡi búa do cha để lại.
- D. Được Ngọc Hoàng sai người xuống dạy võ nghệ.

Đáp án B

Câu 2. Trong truyện Thạch Sanh, vì sao Lí Thông muốn làm bạn với Thạch Sanh?

- A. Vì thương cảm cho số phận mồ côi của Thạch Sanh.
- B. Vì muốn được che chở cho Thạch Sanh.
- C. Vì thấy Thạch Sanh khỏe mạnh, có Thạch Sanh ở cùng sẽ đem lại nhiều lợi ích.
- D. Vì Lí Thông cũng có hoàn tương tự như Thạch Sanh.

Đáp án C

Câu 3. Trong truyện Thạch Sanh, chi tiết nào sau đây không mang tính tương tượng?

- A. Thạch Sanh được sinh ra là do Ngọc Hoàng sai thái tử xuống đầu thai.
- B. Người mẹ mang thai trong nhiều năm mới sinh ra Thạch Sanh, C. Khi Thạch Sanh lớn lên, các vị tiên trên trời xuống dạy võ nghệ và các phép biến hóa.
- C. Thạch Sanh mồ côi cả cha lẫn mẹ, sống trong một túp lều tranh cạnh cốc đá.
- D. Tiếng đàn của Thạch Sanh vừa cất lên thì quân lính của 18 nước chư hầu bủn rủn chân tay, không còn nghĩ gì đến chuyện đánh nhau nữa.

Đáp án C

Câu 4. Trong truyện Thạch Sanh, mẹ con Lí Thông là người như thế nào?

- A. Là người nông dân chất phát, thật thà nhưng tốt bụng.
- B. Là người ti tiện, bủn xỉn, chỉ muốn lấy của người khác,
- C. Là người gian xảo, có lòng dạ nham hiểm và độc ác.
- D. Là người có phép thuật và thường xuyên sử dụng phép thuật ấy để làm hại người khác.

Đáp án C

Câu 5. Việc Thạch Sanh dùng tiếng đàn để cảm hóa quân mười tám nước chư hầu và thết đãi họ bằng niêu cơm thần có ý nghĩa gì?

- A. Thể hiện tinh thần yêu nước, yêu hòa bình và tấm lòng nhân đạo của nhân dân ta.

- B. Cho quân các nước chư hầu thấy được sức mạnh và sự giàu có của nhân dân ta.
- C. Thể hiện sự tài giỏi của Thạch Sanh.
- D. Thể hiện ước mơ công lí: những người đi xâm lược nhất định sẽ thất bại, những người yêu chuộng hòa bình sẽ thắng lợi.

Đáp án A

*Bài tập đọc hiểu:

GV hướng dẫn HS thực hành các đề đọc hiểu về văn bản “Thạch Sanh”:

Đề số 01:

Đọc đoạn văn sau và trả lời câu hỏi:

“Một hôm có người hàng rượu tên là Lí Thông đi qua đó. Thấy Thạch Sanh gánh về một gánh củi lớn, hắn nghĩ bụng: “Người này khoẻ như voi. Nó về ở cùng thì lợi biết bao nhiêu”. Lí Thông lân la gọi chuyện, rồi gạ cùng Thạch Sanh kết nghĩa anh em. Sớm mờ côì cha mẹ, tứ cố vô thân, nay có người săn sóc đến mình, Thạch Sanh cảm động, vui vẻ nhận lời. Chàng từ giã gốc đa, đến sống chung với mẹ con Lí Thông.

Bấy giờ, trong vùng có con chằn tinh, có nhiều phép lạ, thường ăn thịt người. Quan quân đã nhiều lần đến bả vây định diệt trừ nhưng không thể làm gì được. Dân phải lập cho nó miếu thờ, hằng năm nạp một mạng người cho chằn tinh ăn thịt để nó đỡ phá phách.

Năm ấy, đến lượt Lý Thông nộp mình. Mẹ con hắn nghĩ kế lừa Thạch Sanh chết thay. Chiều hôm đó, chờ Thạch Sanh kiếm củi về, Lý Thông dọn một mâm rượu thịt ê hề mời ăn, rồi bảo:

- Đêm nay, đến phiên anh canh miếu thờ, ngặt vì dở cất mẻ rượu, em chịu khó đi thay anh, đến sáng thì về.

Thạch Sanh thật thà, nhận lời đi ngay..

(Theo Nguyễn Đổng Chi)

Câu 1. Đoạn trích trên được trích từ văn bản nào? Xác định phương thức biểu đạt chính của văn bản.

Câu 2. Chỉ ra chi tiết thần kì trong đoạn trích trên.

Câu 3. Đoạn trích trên giúp em hiểu gì về bản chất hai nhân vật Lí Thông, Thạch Sanh?

Câu 4. Từ đoạn trích trên, em rút ra bài học gì cho bản thân trong cách ứng xử với mọi người?